

U Fv1971;212B Vada kyrka

Litteratur: S. B. F. Jansson, Rapport till Riksantikvarieämbetet 16/1 1955 (ATA dnr 1392/55, kopia på Runverket med anteckningar av H. Gustavson 1970, 1971); E. Svärdröm & H. Gustavson, Runfynd 1970, i: Fornvännen 66 (1971), s. 212 [H.G.].

Avbildningar: Fotografier 1955 (kopior och negativ i Runverkets samlingar)

FMIS: Vada 97:1

Runstensfragmentet påträffades den 5 februari 1955 i samband med restaureringen av Vada kyrka. Det var inlagt i sakristians fönsterbänk med runorna uppåt (se fig. 1), men täckt av cementbruk, vilket förklarar varför stenen inte tidigare hade uppmärksamats. Fyndet gjordes av byggmästare R. V. Wredh, Frösunda, och rapporterades till Runverket av arkitekten Åke Tengelin.

Fragmentet framtogs, rengjordes och undersöktes den 15 februari 1955 av Sven B. F. Jansson. Arkitekten föreslog att stenen kunde placeras under trappan upp till predikstolen, vilket Jansson även fann lämpligt. Vid Helmer Gustavsons besök den 5 februari 1971 stod fragmentet uppställt på denna plats.

Fig. 1. Runstenen U Fv1971;212B Vada kyrka på fyndplatsen. Foto 1955 (Runverkets samlingar).

Fig. 2. Runstenen U Fv1971;212B på sin nuvarande plats under trappan till predikstolen i Vada kyrka. Foto Magnus Källström 2010.

Gulgrå ljus finkornig granit. Storlek: 51 × 36 cm. Tjockleken varierar mellan 7 och 10 cm. Den bevarade delen utgör den nedre delen av en runsten, som med sin nuvarande placering alltså står upp och ned (se fig. 2). Runhöjden är 3,5–5 cm. Jansson framhåller att ristningen är »delvis skadad och otydlig». Den nuvarande uppmålningen härrör från Janssons undersökning 1955.

Inskrift:¹

ra... ok rahnuī ǵ--iok at | otur s

5 10 15 20

... ok Ragnvī ... ok (el. hiogg?) at dōttur s(īna).

»... och Ragnvi ... och (el. högg?) efter sin dotter.»

Till läsningen: Eftersom det bevarade fragmentet har tillhört den nedre delen av en runsten verkar det sannolikt att runorna **ra** som står i den vänstra slingan har inlett inskriften. Runa 1 består av en svagt böjd huvudstav samt två bågböjda bistavar till höger om denna, vilka dock inte har någon kontakt med huvudstaven. Den övre bistaven ansluter en bit ner på den nedre. Detta kan tas som intäkt på att ristaren har avsett runan **r**, trots att den skiljer sig från de andra **r**-runorna i inskriften. Läsningalternativet **b** är dock inte helt uteslutet. 2 **a** har lång dubbelsidig bistav. Av runa 3 **o** återstår vid brottkanten två bistavar snett uppåt höger.

¹ Läsningen och beskrivningen bygger på min egen granskning den 22 september 2010.

Inga spår av huvudstaven finns bevarade. I 6 **a** fortsätter den högra delen av bistaven längre än det är målat på stenen. 8 **n** har en dubbelsidig bistav i ganska brant vinkel mot huvudstaven. Runa 9 **u** är ganska smal och bistaven utgår från huvudstavens topp. 10 **i** är ej stunget. Runa 11 består en rak stav som sträcker sig 2,3 cm uppifrån. Staven verkar inte ha någon fortsättning nedtill och bör snarast tolkas som en **s**-runa av kortkvisttyp (¹). Nedanför denna finns i vågrät riktning en del naturliga ojämnheter, men de verkar inte ha utnyttjats som någon del i runan. Efter denna runa finns upptill en fördjupning, som kan tillhöra ristningen. Det är dock svårt att avgöra om den skall tolkas som den övre punkten i ett kolonformat skiljetecken eller om det eventuellt rör sig om en bågböjd linje (bistav till **u**?). Inga av dessa är dock målade på stenen. Runan 13 utgörs av en svagt bågböjd bistav till **k**. I säkra spår av någon huvudstav kan iakttas. Det är heller inte uteslutet att runan ursprungligen kan ha varit **f**. Runa 14 består av en rak huvudstav, som inte verkar nå upp till den övre ramlinjen. Runan står tätt inpå det följande tecknet – avståndet är 0,8 cm – och verkar inte ha haft några bistavar. Den bör alltså närmast uppfattas som **i**. Även runa 15 saknar bistavar och bör därför också vara **i**. 16 **o** har dubbelsidiga bistavar snett uppåt höger (†). Avståndet till den följande runan är ganska stort, vilket beror på ojämnheter i stenytan. 18 **a** har en ganska lång dubbelsidig bistav. Runa 19 **t** är målade som **1**, men av allt att döma finns också spår av en bistav till höger och runan bör uppfattas som **↑**. Därefter är ytan ojämn och det finns inget mer ristat i denna del av slingan. De återstående fem runorna 20–24 **oturs** står i ett separat runband nedanför den högra delen av runslingan. Runorna står på en 2 cm hög avsats som måste ha funnits innan ristningen och bandet följer runslingan. Runorna löper från vänster till höger. Inget verkar ha funnits framför 20 **o** och runföljden bör därför utgöra en direkt fortsättning av inskriften i runslingan. Runan 20 **o** har dubbelsidiga bistavar snett uppåt höger och avståndet mellan dessa är ganska tätt. Varken denna eller den följande runan når ned till den nedre ramlinjen. I 23 **r** verkar bistaven fortsätta nedanför ramlinjen. Övre delen av bistaven är bågböjd. Efter 24 **s** finns inget mer ristat på denna del av stenytan.

Tidigare läsningar: Jansson har i sin rapport endast återgivit inskriften med runor och i denna ordning: **okrahnuī- -- okat | ra... | ...oturs**. – Gustavson (1971) väljer samma läsordning och translittererar inskriften på följande sätt: **...ok rahnuī-...-- ok at...ra...otur S...**

Inskriften bör ha inletts med ett personnamn, men eftersom bara de två första runorna är bevarade finns det ingen möjlighet att rekonstruera detta. I den högra delen av slingan skall man säkert först läsa konjunktionen *ok* 'och' och därefter ett personnamn. I Samnordisk runtextdatabas har det rekonstruerats som mansnamnet *Ragnvi*[*ðr*], vilket dock inte har något stöd i de bevarade runresterna.² Närmare till hands ligger i stället att tänka på kvinnonamnet *Ragnvī*, som i formen ack. **ragnui** förekommer på runstenen U 341 Söderby, Orkesta sn. Namnet är under medeltiden endast känt genom en *domina rangui* (1290? Liber eccl. Vallentun. F.31v s. 35), som i slutet av 1200-talet skänkte jord i Sursta i Vallentuna socken till Vallentuna kyrka. Intressant är att såväl de två runbeläggen som det fornsvenska exemplet tillhör ett relativt begränsat område i Uppland. Teoretiskt sett skulle namnet på Vadastenen givetvis också kunna läsas **rahnu** och tolkas som *Ragnøy*. Ett motsvarande

² I NRL (s. 179) upptas belägget däremot bland defekta namn under förleden *Ragn-*.

namn – fsv. *Ragnø* – är dock endast känt genom en enstaka namnbärare 1438 i Jomala sn på Åland (FMU 3, s. 143).

Av det följande är det frestande att uppfatta 16–24 **ok atotur s** som *ok at dōttur s(īna)* »och efter sin dotter». Det finns dock flera problem med denna tolkning. Dels måste man räkna med att 18 **t** skall dubbelläsas, vilket är relativt ovanligt, dels måste runor ha utelämnats i slutet av inskriften. Det är också oklart vilken funktion den föregående runföljden 12–15 **ṣ--jī** har haft. Med tanke på att det ser ut som om två i-runor skulle följa på varandra kanske man skall sätta en ordgräns mellan runorna 14 och 15 och i stället läsa **io**k och anta att det rör sig om en form av verbet *haggva* 'hugga' med bortfall av initialt /h/. I så fall borde de föregående runorna återge ett kort personnamn. Om runan 11 verkligen skall läsas som en **s**-runa av kortkvistyp och det följande ristningsspåret inte har tillhört ett skiljetecken utan en runa, skulle man möjligen kunna gissa på namn som *Siggi* (skrivet **s[i]ki**) eller kanske *Sefi/Siafi* (**s[i]fi**). Dessa namn är dock ganska svagt belagda och kan inte knytas till några kända runristare i Uppland.³ Denna del av inskriften måste därför lämnas otolkad.

Med utgångspunkt i det bevarade fragmentet är det inte lätt att bilda sig en uppfattning om ristningens ursprungliga utseende. Den lite ojämna linjeföringen och detaljer i ornamentiken tyder dock på att det inte rör sig om någon särskilt erfaren runristare. Stilmässigt påminner den om U 216 Vallentuna kyrka, som är signerad av den annars okände runristaren Drosboe. Likheterna är dock inte tillräckligt stora för att ristningen skall kunna attribueras till denne ristare, och det finns också vissa skillnader i runformerna. Drosboe använder exempelvis en annan variant av **o**-runan (𐀜) än den som förekommer på Vadastenen (𐀜). Däremot kan man gissa att båda stenarna tillhör det yngsta skiktet av runstenar i Uppland.

Detta dokument ingår i ett digitalt supplement till *Upplands runinskrifter*, en del av korpusverket *Sveriges runinskrifter*. Supplementen publiceras fritt tillgängliga på Internet.

Texten är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter eller känner till källor som inte har utnyttjats är du välkommen att meddela författaren dessa på nedanstående e-postadress.

Författare: Magnus Källström
E-post: magnus.kallstrom@raa.se

Riksantikvarieämbetet
Box 1114, 621 22 Visby
Tel. 08-5191 8000, Fax 08-660 7284
www.raa.se

³ Några skäl till identifikation med den ristare Sigge som har signerat en västmanländsk runsten (Vs 5) finns inte, eftersom denna sten uppenbarligen har varit ristad i en helt annan stil.